

ORSZÁGOS TERMÉSZETŐR TÁRSASÁG

www.termeszeto-tarsasag.eoldal.hu * o.termeszeto.t@gmail.com

A TERMÉSZET VÉDELME A JOGBAN

© Dr. Temesi Géza

Pécs, 2019. október

TARTALOM

I. Történeti visszatekintés a természet hazai jogi védelmére	3
II. A természet védelmét szolgáló hatályos jogszabályok	12
III. A természet őrzésének hatályos jogszabályai	21
IV. Osztályozások a természetben	26
1. táblázat: Védett természeti területek adatai	28
2. táblázat: Védett fajok száma természetvédelmi érték szerint	29
3 – 4. táblázat: Vadászati idények - tilalmi idők	32
5. táblázat: Nem védett őshonos halfajok – fogási tilalmi idők	33

Vetési varjú sokadalom, Pécs, 2018. dec. 30. Fotó: dr. Temesi Géza

Vetési varjú (*Corvus frugilegus*), védett, 50.000 Ft/egyed

Temesi Géza (2019): A természet védelme a jogban. Ismeretterjesztési céllal kiadja az Országos Természetőr Társaság, Pécs, 34 pp.

A nagy kócsag a magyar természetvédelem címermadara,

fotó: Nagy Károly Menyhért

Nagy kócsag (*Egretta alba*), fokozottan védett, 100.000 Ft/egyed

A Tisza-tó tükre - Natura 2000 területen, fotó: dr. Temesi Géza

I.

TÖRTÉNETI VISSZATEKINTÉS

A TERMÉSZET HAZAI JOGI VÉDELME

„Tiszteld a múltat, hogy érthesd a jelent, és munkálkodhass a jövőn” (gróf Széchenyi István)

Tisztelve a szakmai múltakat és elődeink eredményeit, az alábbiak összegyűjtik a XVIII – XX. századokba visszatekintve és 2019-ig bezárólag az erdészet, a vadászat, a halászat és a természetvédelem törvényi szintű szabályozásait a vonatkozó törvénycikkek, törvények, törvényerejű rendeletek pontos megnevezésével. Voltak természetesen már a korábbi évszázadokban is különböző királyi rendelkezések, amelyek a természet védelmét célozták. Példaként szolgálhatnak: Zsigmond király 1426. évi rendelkezése a kíméletes erdőhasználatról; az 1504. évi XVIII. törvénycikk arról, hogy a parasztoknak vadászni és madarászni tilos; I. Ferdinánd 1548. évi dekrétumának XLIX. cikkelye; az 1563. évi XXII. törvénycikk urak és nemesek erdőiről; Miksa király által 1565-ben kiadott erdőrendtartás; Mária Terézia Országos Erdőrendtartása 1669-ből.

Maradva azonban a témául választott **1700 utáni évszázadoknál**, szakterületenként és időrendben kerülnek felsorolásra **a törvényi szintű jogszabályok** a jelenleg hatályosakkal zárva a sorokat. A fejezetcímek a történetiséghez igazodnak.

1. VADÁSZAT – VADGAZDÁLKODÁS

Közel 300 éve jelent meg az első vadászati törvénycikk, amelyet 2019-ig további tíz meghatározó törvénycikk, törvényerejű rendelet, törvény illetve átfogó törvénymódosítás követett. [Voltak azonban más jogi szabályozások is kisebb jelentőséggel, ilyen volt például II. József („kalapos király”) 1786. évi császári vadászati rendtartása.]

1729. évi XXII. törvénycikk a vadászat és a madarászat szabályozásáról

1802. évi XXIV. törvénycikk a vadászatról és a madarászatról

1872. évi VI. törvénycikk a vadászatról

1875. évi XXI. törvénycikk a vadászatnak és vadászatra használható fegyvereknek megadóztatásáról

1883. évi XX. törvénycikk a vadászatról

1883. évi XXIII. törvénycikk a fegyveradóóról és a vadászati adóról

1957. évi 43. törvényerejű rendelet a vadászatról és a vadgazdálkodásról

1961. évi VII. törvény az erdőkről és a vadgazdálkodásról

1996. évi LV. törvény a vad védelméről, a vadgazdálkodásról, valamint a vadászatról (Vtv.)

1997. évi XLVI. törvény az Országos Magyar Vadászkamaráról

A Vtv. átfogó módosítására 2015-ben került sor a vad védelmével, a vadgazdálkodással, valamint a vadászattal összefüggő egyes törvények módosításáról szóló **2015. évi CLXXXIII. törvénnyel**.

Az átfogóan módosított Vtv. a hatályos vadászati törvény.

A vadászat jogi alapjai terén többek között az egyik alapvető kérdés a **vadászati jog**, a másik a **vad tulajdonjoga**. A vadászati jog a középkorban minden szabad embert megilletett, majd a történelem során változott, és már a szokásjog évszázadaiban összekapcsolódott a birtokjoggal. A szabályozott vadászati jog kötődhet meghatározott terület nagyságú földtulajdonhoz (vadászterület), meghatározott társadalmi osztályhoz (nemesi előjog), és lehet állami. A vadászati jog a hatályos törvényi szabályozásunk alapján a földtulajdonhoz kötött, a vadászterület legkisebb nagysága bizonyos kivételekkel és lehetséges eltérésekkel 3.000 ha.

A vad lehet állami tulajdon és res nullius, azaz uratlan jószág, de tulajdonjoga elvileg kötődhet a földbirtokhoz, területtulajdonhoz is. A vad a Ptk. és a Vtv. alapján állami tulajdon (a zárttéri vadtartás kivételével), és a jogszerű elejtéssel kerül a vadászatra jogosult tulajdonába.

A vadgazdálkodás – vadászat alapja törvényben előírt hosszú távú és éves **tervezési rendszer**: 2018-tól a 20 évre szóló tájegységi vadgazdálkodási tervek (miniszteri

rendeletek), valamint a vadászterületekre vonatkozó, a vadászati hatóság által jóváhagyott vadgazdálkodási üzemtervek és éves vadgazdálkodási tervek.

2. ERDŐK VÉDELME, ERDŐGAZDÁLKODÁS

A vizsgált évszázadokban, 2019-ig tizenkét meghatározó törvénycikk, törvény, illetve átfogó törvénymódosítás jelent meg az erdőkre, védelmükre és az erdőgazdálkodásra.

1790/91. évi LVII. törvénycikk az erdők pusztításának megakadályozásáról (első feudális erdőtörvény)

1807. évi XX. törvénycikk a futóhomok által okoztatni szokott károk elhárításáról és az általa elöntött területek termővé tételének módjáról

1807. évi XXI. törvénycikk az erdők föntartásáról

1879. évi XXXI. törvénycikk Erdőtörvény (első polgári erdőtörvény)

1923. évi XVIII. törvénycikk az erdészeti igazgatásról

1923. évi XIX. törvénycikk az alföldi erdő telepítéséről és a fásításokról

1935. évi IV. törvénycikk az erdőkről és a természetvédelemről

1961. évi VII. törvény az erdőkről és a vadgazdálkodásról

1994. évi XLIX. törvény az erdőbirtokossági társulatról (hatályos)

1996. évi LIV. törvény az erdőről és az erdő védelméről

2009. évi XXXVII. törvény az erdőről, az erdő védelméről és az erdőgazdálkodásról (Evt.)

Az Evt. átfogó módosítására 2017-ben került sor az erdőről, az erdő védelméről és az erdőgazdálkodásról szóló 2009. évi XXXVII. törvény és egyéb kapcsolódó törvények módosításáról szóló **2017. évi LVI. törvénnyel**, amely kedvezőtlenül módosította a természet védelméről szóló 1996. évi LIII. törvényt is.

Az átfogóan módosított Evt. a hatályos erdőtörvény.

Az erdők többféle pozitív hatással vannak a környezetre, élőhelyet jelentenek, széndioxidot kötnek meg stb., ezért egyrészt a bennük folyó gazdálkodást tulajdontól függetlenül törvényben részletesen szabályozni és törvény alapján hosszú távon tervezni szükséges, másrészt indokolt meghatározó hányadukat állami tulajdonban tartani. Állami erdeink aránya 56 %.

Az erdőtervezésnek közel másfél évszázados a múltja, sajnos azonban egy évtizede visszafejlődő a szakmai és jogi tendenciája. Az erdészeti hatóság területi szervezete erdőtervezési körzetekhez igazodik, az erdőtervezési körzetekre készülnek a körzeti erdőtervek.

Magyarország erdősültsége az I. Világháború előtt közel 26%-os volt, ami Trianon után 12 % alá csökkent. Jelenlegi erdősültségünk 20 % feletti, azonban erdeink egynegyede akácos, több mint 6 %-a pedig nemesnyár ültetvény. Őshonos fafajaink pusztulnak, részben az éghajlatváltozás, részben erdőgazdálkodási problémák miatt. Klasszikus fokozatos felújító vágásokra, szálalóvágásokra, szálalásokra (folyamatos borítást biztosító készletgondozó használatra) van szükség az erdőfelújítási és a

fakitermelési módokat illetően. Ezen a téren is az állami tulajdonú erdőkben gazdálkodó állami erdészeti zártkörű részvénytársaságoknak kellene élenjáró szakmai példákat mutatni.

Az erdészek szakmai jelvénye az erdészcsillag, civil szakmai és társadalmi szervezete pedig az Országos Erdészeti Egyesület (OEE) több mint 150 éves múlttal.

3. HALÁSZAT – HORGÁSZAT – HALGAZDÁLKODÁS

A halgazdálkodás, halászat, horgászat terén hét törvénycikk, törvény, illetve átfogó törvénymódosítás jelent meg 2019-ig.

1888. évi XIX. törvénycikk a halászatról

1925. évi XLIII. törvénycikk a halászatról szóló 1888:XIX. törvénycikk módosításáról és kiegészítéséről

1961. évi 15. törvényerejű rendelet a halászatról

1977. évi 30. törvényerejű rendelet a halászatról

1997. évi XLI. törvény a halászatról és a horgászatról

2013. évi CII. törvény a halgazdálkodásról és a hal védelméről (Hhvtv.)

A Hhvtv. átfogó módosítására 2017-ben került sor a halgazdálkodásról és a hal védelméről szóló 2013. évi CII. törvény módosításáról szóló **2017. évi XLII. törvénnyel**.

Az átfogóan módosított Hhvtv. a hatályos halgazdálkodási törvény.

A halászat (halgazdálkodás) jogi szabályozása terén többek között az egyik alapvető kérdés a **halászati (halgazdálkodási) jog**, a másik a **hal tulajdonjoga**. A halászati (halgazdálkodási) jog a történelem során változott, volt szokásjog, alapvetően pedig kötődhet a földtulajdonhoz (meder tulajdonjogához), valamint lehet állami, sőt önkormányzati is. A halgazdálkodási jog a hatályos törvényi szabályozásunk alapján döntően állami (meghatározott esetekben önkormányzati). A hal elvileg lehet állami tulajdon, res nullius (uratlan jószág), de kötődhet a vízterület tulajdonjogához is. A természetes vizekben élő hal a Ptk. és a Hhvtv. alapján állami tulajdon és a jogszerű kifogással kerül a jogosult tulajdonába.

Fontos tudnivaló, hogy 2016-tól megszűnt a természetes vizeinken a kereskedelmi célú halászat, jellemző viszont a horgászat további térhódítása.

4. TERMÉSZETVÉDELEM

A természetvédelemnek rövid az állami önálló szakterületi és igazgatási múltja, de hosszú a története országunkban is. Az erdészet, a vadászat és a halászat törvényi szintű szabályozásai ugyanis a történelem során egyre inkább a természet általános védelmét is szolgálták. Az 1879. évi erdőtörvény már természetvédelmi törvénynek is tekinthető, az 1935. évi erdőtörvényben pedig a természetvédelem a törvényi címben is nevesítésre került. Két természetvédelmi törvényerejű rendelet után aztán megjelent a jelenleg is hatályos, többször módosított 1996. évi LIII. törvény.

1935. évi IV. törvénycikk az erdőkről és a természetvédelemről

1961. évi 18. törvényerejű rendelet a természetvédelemről

1982. évi 4. törvényerejű rendelet a természetvédelemről

1996. évi LIII. törvény a természet védelméről (Tvt.)

A védetté nyilvánítások a múlt évszázadban kezdődtek meg, 1912-ben madarak majd más állatfajok, 1971-ben pedig növényfajok természetvédelmi védetté nyilvánításával. 1939-ben a Debreceni Nagyerdő természetvédelmi területté való védetté nyilvánítása történt meg. Már a II. Világháború befejezéséig is folytatódott a területi védetté nyilvánítás. Első nemzeti parkunk a Hortobágyi Nemzeti Park (1972). Folyamatos

volt évtizedeken át természeti értékek és területek védetté nyilvánítása. A fejlődés eredményét, a jelenlegi adatokat lásd kiadványunk 1. és 2. táblázatában.

A természetvédelem állami csúcsszervei a következők voltak:

1879 – 1954 → **FM** (Földművelésügyi Minisztérium)

1954 – 1961 → **OEF** (Országos Erdészeti Főigazgatóság)

1961 – 1977 → **OTvH** (Országos Természetvédelmi Hivatal)

1977 – 1987 → **OKTH** (Országos Környezetvédelmi és Természetvédelmi Hivatal)

1987 – 1990 → **KVM** (Környezetvédelmi és Vízgazdálkodási Minisztérium)

1990 – 1998 → **KTM** (Környezetvédelmi és Területfejlesztési Minisztérium)

1998 – 2002 → **KöM** (Környezetvédelmi Minisztérium)

2002 – 2010 → **KvVM** (Környezetvédelmi és Vízügyi Minisztérium)

2010 – 2014 → **VM** (Vidékfejlesztési Minisztérium)

2014 – 2018 → **FM** (Földművelésügyi Minisztérium)

2018 – → **AM** (Agrárminisztérium)

5. A TERMÉSZET ŐRZÉSE

A természet általános védelmének és kiemelt oltalmának része és eszköze a **természet őrzése**. Hosszú ideig jellemzően **az egyes ágazati törvényi szintű jogszabályok** tartalmazták az erdők, a vad és a vadászterületek, valamint a hal és a halászati vízterületek őrzésére vonatkozó szabályozásokat is. **Kivételt képeztek** és megalapozóak voltak nem csak a mezőgazdálkodás, hanem az erdők és a vadászat, sőt a természetvédelem szempontjából is a mezei rendőrségről szóló korabeli törvénycikkek.

1840. évi IX. törvénycikk a mezei rendőrségről

1894. évi XII. törvénycikk a mezőgazdaságról és a mezőrendőrségről

A természetvédelem szervezetének alakulásával párhuzamosan alakult ki több lépcsőben a természetvédelmi őrzés jogintézménye, amelynek első törvénye 1998-ban lépett hatályba. Az 1997. évi CLIX. törvény alapul szolgált a 15 évvel későbbi törvényhez, és módosítva továbbra is hatályos.

1997. évi CLIX. törvény a fegyveres biztonsági őrsegről, a természetvédelmi és a mezei őrszolgálatról

2013-tól pedig az ágazati (szakterületi) törvényi szabályozások rendészeti vonatkozásait kiváltó új törvény, a 2012. évi CXX. törvény lépett hatályba a természet őrzésének átfogó szabályozására azzal, hogy egyes speciális szabályozásokat továbbra is tartalmaznak az ágazati (szakterületi) törvények.

Ez a rendészeti törvény szabályozza a természetvédelmi őr, a rendészeti feladatokat ellátó erdészeti szakszemélyzet, az erdészeti hatóság rendészeti feladatokat ellátó tagja, a hivatásos vadász, a hivatásos halór és az állami halór (2019 előtt halászati őr), valamint a mezőőr rendészeti feladatellátásának alapvető kérdéseit.

2012. évi CXX. törvény az egyes rendészeti feladatokat ellátó személyek tevékenységéről, valamint egyes törvényeknek az iskolakerülés elleni fellépést biztosító módosításáról

6. LŐFEGYVEREK

Végül a vadászlőfegyverekre, a polgári használatú és a természet őrzésével is összefüggő szolgálati lőfegyverekre vonatkozóan számos törvényi szintű szabályozás született a vizsgált évszázadok előtt is. Példaként szolgálhat az 1514. évi LX. törvénycikk, amely szerint a nem javadalmazott papok, a tanulók, a hajdúk, a parasztok fegyvert és puskát ne viseljenek. A vadászfegyverek megadóztatása vonatkozásában két példát a XIX. századból lásd a Vadászat – vadgazdálkodás cím alatti törvénycikkek között. Megjelentek azonban más törvényi szabályozások is a vadász- és más kézi lőfegyverek bevizsgálásáról.

1891. évi XXXIV. törvénycikk a kézi lőfegyvereknek kötelező megvizsgálásáról

1973. évi törvényerejű rendelet a kézi lőfegyverek próbabélyegeinek kölcsönös elismeréséről Brüsszelben, 1969. július 1-jén kötött nemzetközi Egyezmény kihirdetéséről

A vadászlőfegyverekre, rendészeti személyek szolgálati lőfegyvereire is vonatkozó hatályos törvényi szabályozás a fegyvertörvény (Ftv.).

2004. évi XXIV. törvény a lőfegyverekről és lőszerekről (Ftv.)

7. MÚLT, JELEN ÉS JÖVŐKÉP

A múlt ismerete szakmai kultúránkhoz is tartozik. Az idősebbek adják át ezért a gondolataikat és ismereteiket az utánuk következő generációknak a szakmai múltról, a történelemről! A múlt részletes tanulmányozása egyébként egyre inkább lehetővé válik az internet korszerű világában is. A jelenünket illetően pedig **a hatályos törvények** a kormány- és a miniszteri rendeletekkel együtt a természetvédelem és a természethasználat alapját képezik, így naprakész ismeretük és alkalmazásuk a természet védelmében nélkülözhetetlen. Az eddigi alkotó generációk óriási tudást és eredményeket is felhalmoztak, fejlesszük azokat a tanulságoknak megfelelően tovább!

Nem a természet van az emberért, hanem az embernek kell lennie a természetért. A kortársak meghatározó hányada részben tájékozatlanságból, részben rövidtávú anyagi vagy más önös érdekelttség miatt nem ezt az alapelvet vallja vagy gyakorolja. **Van egy évtizedünk a változtató cselekvésekre**, aztán már a katasztrófa irányába haladhatunk a hulladék- és az ivóvízprobléma, a globális felmelegedés illetve éghajlatváltozás, a természet pusztulása és a szárazföldi területek várható csökkenése miatt, a jelentős népességnövekedés mellett.

Kerek számokkal való érzékeltetéssel a helyzet a következő. A Földön mintegy 10 millió faj él, a fajok élettartama pedig 1-10 millió év. Az élővilág evolúciója következtében fajok halnak ki és új fajok keletkeznek, ezekből az adatokból számolva évente 1-10 faj keletkezése illetve kihalása tartaná fent a fenti fajszámot. A természet védelmét illetően évente 10 faj kihalása még természetes, 100 faj az elviselhetőnek tartott felső határ, sajnos azonban ezres nagyságrendű faj évenkénti kihalása a valóság. Jelenleg 1.000.000 fajt fenyeget a kihalás veszélye, jelentős részüket évtizedeken belül, ezért korunkat a földtörténet hatodik nagy kihalási időszakának kezdetének is jósolják.

1980 óta az üvegházhatású gázok kibocsátása megduplázódott, ezért is a károsanyag-kibocsátást tíz év alatt legalább a felére kell csökkenteni, a hőmérséklet-emelkedést pedig 2 fok alatt kell tartani.

Ennyit röviden a múltból, a jelenről és a lehetséges jövőképről gondolatébresztőnek, motiválónak a környezet és a természet védelméért. A cím alatti Széchenyi-idézet érvényes a környezeti fenntarthatóságra és a természetvédelemre is.

Könyvkiadvány évtizedünk változó első időszakából

A kötet a kézirat lezárásakor hatályos vonatkozó jogszabályok, meghatározóan törvények alapján dolgozza fel a természetvédelem, és azzal összefüggésben a legfontosabb természethasznosító ágazatok (erdőgazdálkodás, vadgazdálkodás – vadászat, halgazdálkodás – halászat – horgászat) alapvető szabályozásait és igazgatási rendszerét.

Temesi Géza (2012): Természetvédelmi jogi és igazgatási ismeretek. Dialog Campus Kiadó, Budapest – Pécs, 118 pp.

II.

A TERMÉSZET VÉDELME SZOLGÁLÓ HATÁLYOS JOGSZABÁLYOK

Magyarország Alaptörvénye **a természet és a környezet védelmét** az alábbi jogi szabályozásokkal alapozza meg.

NEMZETI HITVALLÁS

Vállaljuk, hogy örökségünket, egyedülálló nyelvünket, a magyar kultúrát, a magyarországi nemzetiségek nyelvét és kultúráját, **a Kárpát-medence természet adta** és ember alkotta **értékeit ápoljuk és megóvjuk**. Felelősséget viselünk utódainkért, ezért anyagi, szellemi és **természeti erőforrásaink gondos használatával védelmezzük az utánunk jövő nemzedékek életfeltételeit**.

ALAPVETÉS

P) cikk (1) **A természeti erőforrások, különösen a termőföld, az erdők és a vízkészlet, a biológiai sokféleség, különösen a honos növény- és állatfajok**, valamint a kulturális értékek a nemzet közös örökségét képezik, amelynek **védelme, fenntartása és a jövő nemzedékek számára való megőrzése az állam és mindenki kötelessége**. (2) A termőföld és **az erdők tulajdonjogának megszerzése, valamint hasznosítása** (1) **bekezdés szerinti célok eléréséhez szükséges korlátait és feltételeit**, valamint az integrált mezőgazdasági termelés-szervezésre és a családi gazdaságokra, továbbá más mezőgazdasági üzemekre vonatkozó szabályokat **sarkalatos törvény határozza meg**. [Megj.: T) cikk (4) A sarkalatos törvény olyan törvény, amelynek elfogadásához és módosításához a jelen lévő országgyűlési képviselők kétharmadának szavazata szükséges.]

SZABADSÁG ÉS FELELŐSSÉG

XX. cikk (1) Mindenkinek joga van a testi és lelki egészséghez. (2) Az (1) bekezdés szerinti **jog érvényesülését Magyarország genetikailag módosított élőlényektől mentes mezőgazdasággal**, az egészséges élelmiszerekhez és az ivóvízhez való hozzáférés biztosításával, a munkavédelem és az egészségügyi ellátás megszervezésével, a sportolás és a rendszeres testedzés támogatásával, valamint **a környezet védelmének biztosításával segíti elő**.

XXI. cikk (1) **Magyarország elismeri és érvényesíti mindenki jogát az egészséges környezethez.** (2) **Aki a környezetben kárt okoz, köteles azt – törvényben meghatározottak szerint – helyreállítani vagy a helyreállítás költségét viselni.** (3) **Elhelyezés céljából tilos Magyarország területére szennyező hulladékot behozni.**

A természet védelmét szolgáló jogszabályok megismerését és kezelését segíti elő a legfontosabb hatályos jogszabályok alábbi jegyzéke, melynek sorrendiségi rendező elve az időrend, a jogszabályi hierarchia, a szakterület és a célszerűség kombinációja.

A TERMÉSZET VÉDELME T SZOLGÁLÓ JOGSZABÁLYOK

1995. évi XCIII. törvény a védett természeti területek védeltségi szintjének helyreállításáról

1996. évi LIII. törvény a természet védelméről (Tvt.)

33/1997. (II. 20.) Korm. rendelet a természetvédelmi bírság kiszabásával kapcsolatos szabályokról

13/1997. (V. 28.) KTM rendelet a védett természeti területek és értékek nyilvántartásáról

19/1997. (VII. 4.) KTM rendelet az elkobzott védett természeti értékekkel kapcsolatos intézkedésekről

33/1997. (XI. 20.) KTM rendelet a polgári természetőrökről

67/1998. (IV. 3.) Korm. rendelet a védett és fokozottan védett életközösségekre vonatkozó korlátozásokról és tilalmakról

13/1998. (V. 6.) KTM rendelet a barlangok nyilvántartásáról, a barlangok látogatásának és kutatásának egyes feltételeiről, valamint a barlangok kiépítéséről - 392/2017. (XII. 13.) Korm. rendelet

4/2000. (I. 21.) Korm. rendelet a természetvédelmi örökre, illetve őrszolgálatokra vonatkozó részletes szabályokról

9/2000. (V. 19.) KöM rendelet a Természetvédelmi Őrszolgálat Szolgálati Szabályzatáról

13/2001. (V. 9.) KöM rendelet a védett és a fokozottan védett növény- és állatfajokról, a fokozottan védett barlangok köréről, valamint az Európai Közösségben természetvédelmi szempontból jelentős növény- és állatfajok közzétételéről

2/2002. (I. 23.) KöM-FVM együttes rendelet az érzékeny természeti területekre vonatkozó szabályokról

275/2004. (X. 8.) Korm. rendelet az európai közösségi jelentőségű természetvédelmi rendeltetésű területekről

276/2004. (X. 8.) Korm. rendelet a természet védelmét szolgáló egyes támogatásokra, valamint kártalanításra vonatkozó részletes szabályokról

314/2005. (XII. 25.) Korm. rendelet a környezeti hatásvizsgálati és az egységes környezethasználati engedélyezési eljárásról

12/2005. (VI. 17.) KvVM rendelet a fokozottan védett növény-, illetve állatfajok élőhelyén és élőhelye körüli korlátozás elrendelésének részletes szabályairól

348/2006. (XII. 23.) Korm. rendelet a védett állatfajok védelmére, tartására, hasznosítására és bemutatására vonatkozó részletes szabályokról

19/2006. (III. 31.) KvVM rendelet az éti csiga gyűjtéséről és hasznosításáról

90/2007. (IV. 26.) Korm. rendelet a környezetkárosodás megelőzésének és elhárításának rendjéről

91/2007. (IV. 26.) Korm. rendelet a természetben okozott károsodás mértékének megállapításáról, valamint a kármentesítés szabályairól

269/2007. (X. 18.) Korm. rendelet a Natura 2000 gyepterületek fenntartásának földhasználati szabályairól

4/2007. (I. 18.) FVM-KvVM együttes rendelet a védett őshonos mezőgazdasági állatfajták és a veszélyeztetett mezőgazdasági állatfajták körének megállapításáról

7/2007. (III. 22.) KvVM rendelet a magyarországi bioszférarezervátumokról

21/2007. (VI. 20.) KvVM rendelet a védett ásványok és ásványtársulások köréről és pénzben kifejezett értékéről

292/2008. (XII. 10.) Korm. rendelet a veszélyeztetett vadon élő állat- és növényfajok nemzetközi kereskedelmét szabályozó nemzetközi és európai közösségi jogi aktusok végrehajtásának egyes szabályairól

346/2008. (XII. 30.) Korm. rendelet a fás szárú növények védelméről

3/2008. (II. 5.) KvVM rendelet a természetvédelmi kezelési tervek készítésére, készítőjére és tartalmára vonatkozó szabályokról

93/2008. (VII. 24.) FVM rendelet a védett őshonos állatfajták genetikai fenntartásának rendjéről

297/2009. (XII. 21.) Korm. rendelet a környezetvédelmi, természetvédelmi, vízgazdálkodási és tájvédelmi szakértői tevékenységről

16/2009. (X. 8.) KvVM rendelet a barlangok felszíni védőövezetének kijelöléséről

14/2010. (V. 11.) KvVM rendelet az európai közösségi jelentőségű természetvédelmi rendeltetésű területekkel érintett földrészekről

134/2013. (XII. 29.) VM rendelet a nemzeti parkok területének övezetekbe való besorolásáról és az egyes övezetekre vonatkozó általános természetvédelmi előírásokról

408/2016. (XII. 13.) Korm. rendelet az idegenhonos inváziós fajok betelepítésének vagy behurcolásának és terjedésének megelőzéséről és kezeléséről

1997. évi CLIX. törvény a fegyveres biztonsági őrsegről, a természetvédelmi és a mezei őrszolgálatról – II. Fejezet

2012. évi CXX. törvény az egyes rendészeti feladatokat ellátó személyek tevékenységéről, valamint egyes törvényeknek az iskolakerülés elleni fellépést biztosító módosításáról

71/2015. (III. 30.) Korm. rendelet a környezetvédelmi és természetvédelmi hatósági és igazgatási feladatokat ellátó szervek kijelöléséről

14/2015. (III. 31.) FM rendelet a környezetvédelmi és természetvédelmi hatósági eljárások igazgatási szolgáltatási díjairól

Természeti terület országos jelentőségű védett természeti területté nyilvánításáról (nemzeti park létesítéséről, védettség fenntartásáról) és természetvédelmi kezelési tervéről szóló miniszteri rendeletek

Természeti terület helyi jelentőségű védett természeti területté nyilvánításáról és természetvédelmi kezelési (fenntartási) tervéről szóló önkormányzati rendeletek

ERDŐK VÉDELME, ERDŐGAZDÁLKODÁS

1994. évi XLIX. törvény az erdőbirtokossági társulatról

2009. évi XXXVII. törvény az erdőről, az erdő védelméről és az erdőgazdálkodásról (Evt.)

61/2017. (XII. 21.) FM rendelet az erdőről, az erdő védelméről és az erdőgazdálkodásról szóló 2009. évi XXXVII. törvény végrehajtásáról

4/2008. (VIII. 1.) ÖM rendelet az erdők tűz elleni védelméről

143/2009. (VII. 6.) Korm. rendelet az erdőgazdálkodási és erdővédelmi bírság mértékéről és kiszámításának módjáról

36/2010. (IV. 13.) FVM rendelet az erdészeti termőhelyfeltárás részletes szabályairól

24/2012. (III. 19.) VM rendelet a földalatti gombák gyűjtéséről

135/2017. (VI. 9.) Korm. rendelet a fás szárú ültetvényekről

383/2016. (XII. 2.) Korm. rendelet a földművelésügyi hatósági és igazgatási feladatokat ellátó szervek kijelöléséről

414/2017. (XII. 18.) Korm. rendelet a faanyag kereskedelmi lánc felügyeletével kapcsolatos eljárás, bejelentés, adatszolgáltatás, nyilvántartás és ellenőrzés szabályairól

433/2017. (XII. 21.) Korm. rendelet az egyes erdészeti hatósági eljárások, bejelentések, valamint hatósági nyilvántartások eljárási szabályairól

58/2017. (XII. 18.) FM rendelet a fatermék szállításával, nyilvántartásával, valamint a szállítójeggy és a műveleti lap előállításával és forgalmazásával kapcsolatos részletes szabályokról

2012. évi CXX. törvény az egyes erdészeti feladatokat ellátó személyek tevékenységéről, valamint egyes törvényeknek az iskolakerülés elleni fellépést biztosító módosításáról

71/2010. (V. 13.) FVM rendelet az erdészeti szakszemélyzet és a jogosult erdészeti szakszemélyzet nyilvántartásba vételének és nyilvántartásból törlésének, továbbképzésének, szolgálati tevékenységének részletes szabályairól, valamint az erdészeti hatósági és igazgatási feladatokat ellátó személyek szolgálati tevékenységének egyes szabályairól

22/2012. (II. 29.) Korm. rendelet a Nemzeti Élelmiszerlánc-biztonsági Hivatalról

VAD VÉDELME, VADGAZDÁLKODÁS – VADÁSZAT

1996. évi LV. törvény a vad védelméről, a vadgazdálkodásról, valamint a vadászatról (Vtv.)

79/2004. (V. 4.) FVM rendelet a vad védelméről, a vadgazdálkodásról, valamint a vadászatról szóló 1996. évi LV. törvény végrehajtásáról

126/2013. (XII. 17.) VM rendelet a vadászvizsgát megelőző tanfolyamról és a vadászvizsgáról

**13/2016. (III. 2.) FM rendelet a vadgazdálkodási tájegységekről
AM rendeletek (2018) a vadgazdálkodási tájak vadgazdálkodási tájegységeinek vadgazdálkodási terveiről**

383/2016. (XII. 2.) Korm. rendelet a földművelésügyi hatósági és igazgatási feladatokat ellátó szervek kijelöléséről

412/2017. (XII. 15.) Korm. rendelet egyes vadgazdálkodási eljárásokra vonatkozó szabályokról

2012. évi CXX. törvény az egyes rendészeti feladatokat ellátó személyek tevékenységéről, valamint egyes törvényeknek az iskolakerülés elleni fellépést biztosító módosításáról

22/2012. (II. 29.) Korm. rendelet a Nemzeti Élelmiszerlánc-biztonsági Hivatalról

HALGAZDÁLKODÁS, HAL VÉDELME

2013. évi CII. törvény a halgazdálkodásról és a hal védelméről (Hhvtv.)

133/2013. (XII. 29.) VM rendelet a halgazdálkodás és a halvédelem egyes szabályainak megállapításáról

314/2014. (XII. 12.) Korm. rendelet a halgazdálkodási és a halvédelmi bírságról

44/2015. (VII. 28.) FM rendelet a halgazdálkodási vízterület különleges rendeltetésűvé nyilvánításának szabályairól

90/2015. (XII. 22.) FM rendelet az államot megillető halgazdálkodási jog kijelöléssel történő átengedésének, valamint alhaszonbérbe adásának részletes feltételeiről

383/2016. (XII. 2.) Korm. rendelet a földművelésügyi hatósági és igazgatási feladatokat ellátó szervek kijelöléséről

413/2017. (XII. 15.) Korm. rendelet egyes halgazdálkodási eljárásokra vonatkozó szabályokról

2012. évi CXX. törvény az egyes rendészeti feladatokat ellátó személyek tevékenységéről, valamint egyes törvényeknek az iskolakerülés elleni fellépést biztosító módosításáról

22/2012. (II. 29.) Korm. rendelet a Nemzeti Élelmiszerlánc-biztonsági Hivatalról

VONATKOZÓ TOVÁBBI ALAPVETŐ TÖRVÉNYEK

1995. évi LIII. törvény a környezet védelmének általános szabályairól (Kt.)

1996. évi XXXI. törvény a tűz elleni védekezésről, a műszaki mentésről és a tűzoltóságról (Ttv.)

1998. évi XXVIII. törvény az állatok védelméről és kíméletéről (Ávt.)

2004. évi XXIV. törvény a lőfegyverekről és lőszerekről (Ftv.)

2012. évi II. törvény a szabálysértésekről, a szabálysértési eljárásról és a szabálysértési nyilvántartási rendszerről (Szabs.tv.)

2012. évi C. törvény a Büntető Törvénykönyvről (Btk.)

2013. évi V. törvény a Polgári Törvénykönyvről (Ptk.)

2016. évi CL. törvény az általános közigazgatási rendtartásról (Ákr.)

NEMZETKÖZI TERMÉSZETVÉDELMI EGYEZMÉNYEK

1986. évi 6. törvényerejű rendelet a Bonnban, az 1979. évi június hó 23. napján kelt, a vándorló vadon élő állatfajok védelméről szóló egyezmény kihirdetéséről (Bonni Egyezmény)

Az európai vadon élő élővilág és a természetes élőhelyek védelméről szóló Berni Egyezmény közzététele a Magyar Közlöny 1990. évi 64. számában 7/1990. szám alatt (Berni Egyezmény)

1993. évi XLII. törvény a nemzetközi jelentőségű vadvizekről, különösen mint a vízmadarak tartózkodási helyéről szóló, Ramsarban, 1971. február 2-án elfogadott Egyezmény és annak 1982. december 3-án és 1987. május 28 – június 3. között elfogadott módosításai egységes szerkezetben történő kihirdetéséről (Ramsari Egyezmény)

1995. évi LXXXI. törvény a Biológiai Sokféleség Egyezmény kihirdetéséről (Biodiverzitás Egyezmény, Rioi Egyezmény)

2003. évi XXXII. törvény a Washingtonban, 1973. március 3. napján elfogadott, a veszélyeztetett vadon élő állat- és növényfajok nemzetközi kereskedelméről szóló egyezmény kihirdetéséről (CITES)

306/2005. (XII. 25.) Korm. rendelet a Kárpátok védelméről és fenntartható fejlesztéséről szóló Keretegyezmény kihirdetéséről (Kárpátok Keretegyezmény)

2007. évi CXI. törvény a Firenzében, 2000. október 20-án kelt, az Európai Táj Egyezmény kihirdetéséről (Tájegyezmény, Firenzei Egyezmény)

2011. évi LXXVII. törvény a világörökségről (Világörökség Egyezmény – természeti világörökségi helyszínek és kultúrtájak)

Medvehagymás bükkös, fotó: dr. Kalotás Zsolt

III.

A TERMÉSZET ŐRZÉSÉNEK HATÁLYOS JOGSZABÁLYAI

A természet őrzésének történelmi gyökerei a tulajdonosi őrzés, az erdőőrzés és a vad, hal őrzése, de a csendőrségnek és a mezőőröknek is voltak a természeti területek és értékek védelmével, őrzésével összefüggő feladatai.

A hazai, államilag szervezett és szoros értelemben vett természetvédelmi őrzés kezdetekben az erdészet szervezetén belül valósult meg, majd a természetvédelmi őr jogintézménye is az erdőőr analógiájára alakult ki. A jogállás, jogviszony tekintetében azonban a természetvédelmi őr intézkedésre jogosult hivatalos személlyé vált, míg az erdő őrzését ellátó erdészeti szakszemélyzet erdőgazdálkodói alkalmazott maradt.

Évtizedünk elején a történeti múltból képest fordított analógia volt tapasztalható, és a természetvédelmi őr jogintézménye szolgált mintául. A természetvédelmi őrszolgálat mintájára alkották meg a hatósági erdővédelmi szolgálat jogintézményét, de az egyes rendészeti feladatokat ellátó személyek tevékenységének szabályozására hozott törvényhez is a természetvédelmi őrszolgálat szabályozása szolgált tartalmi mintaként. Az erdővédelmi szolgálat azonban a gyakorlatban nem működött, a feladatkört az erdészeti hatóság rendészeti feladatokat ellátó tagjai vették át.

A természetvédelmi őrszolgálaton kívül a természet őrzését végzi törvényben meghatározott feladatkörében a rendészeti feladatokat ellátó erdészeti szakszemélyzet, a hivatásos vadász és a halászati őr (2019-től hivatásos halőr) is. A természetőrzést segítheti a mezei őrszolgálat, de közreműködnek a természet őrzésében állampolgári segítők, polgári természetőrök és társadalmi halőrök is. Összesen több mint 8000 fő foglalkozik országunkban (egyéb feladatai mellett) a természet őrzésével.

A természet őrzését ellátó személyek különböző jogállással és jogviszony keretében, különböző intézkedési jogosultságokkal, kötelességekkel és feltételekkel látnak el törvényben előírt feladatkörükben és illetékességi területükön őrzési, őrszolgálati feladatokat a vonatkozó jogszabályoknak megfelelően.

A hivatásos személyek törvényi gyűjtőfogalma a 2012. évi CXX. törvény alapján „rendészeti feladatokat ellátó személyek”, akiknek a tevékenységét ez a törvény, valamint a vonatkozó ágazati törvények szabályozzák.

A természet őrzése a természet védelmének szerves része, de lássuk szűkebb jogi megközelítésben is a feladatot!

1. Természetvédelmi őrszolgálat [természetvédelmi őrzés]

1.1. Természetvédelmi őr (állami) – állami (igazgatási) őrzés.

1.2. Önkormányzati természetvédelmi őr – önkormányzati (igazgatási) őrzés.

1.3. Polgári természetőr – állampolgári (őrzési) közreműködés.

A(z állami) természetvédelmi őr kormánytisztviselő, hivatalos személy, illetékességi területe az alkalmazó nemzeti park igazgatóság működési területe.

Az önkormányzati természetvédelmi őr hivatalos személy, önkormányzati köztisztviselő, önálló alkalmazásban vagy önkormányzati rendészeti szerv tagjaként. Illetékességi területe a helyi jelentőségű védett természeti terület.

A természetvédelmi őrzés alapvető jogszabályai:

1996. évi LIII. törvény a természet védelméről (59., 63. és 66. §)

1997. évi CLIX. törvény a fegyveres biztonsági őrségről, a természetvédelmi és a mezei őrszolgálatról – II. Fejezet

4/2000. (I. 21.) Korm. rendelet a természetvédelmi örökre, illetve őrszolgálatokra vonatkozó részletes szabályokról

9/2000. (V. 19.) KöM rendelet a Természetvédelmi Őrszolgálat Szolgálati Szabályzatáról

33/1997. (XI. 20.) KTM rendelet a polgári természetőrökről

2012. évi CXX. törvény az egyes rendészeti feladatokat ellátó személyek tevékenységéről, valamint egyes törvényeknek az iskolakerülés elleni fellépést biztosító módosításáról

2012. évi II. törvény a szabálysértésekről, a szabálysértési eljárásról és a szabálysértési nyilvántartási rendszerről [helyszíni bírság kiszabása – 1.1.

természetvédelmi őr és 1.2. önkormányzati természetvédelmi őr: 177. § (1) a), 187. § (1) b), 193., 195., 196., 202/A, 242., 243., 245. § (1)]

2. Erdőterületek, erdei természeti értékek, erdei termékek őrzése [erdőőrzés]

2.1. Erdészeti hatóság rendészeti feladatokat ellátó tagja – állami (igazgatási) őrzés.

2.2. Rendészeti feladatokat ellátó erdészeti szakszemélyzet tagja – erdőgazdálkodói szakszemélyzeti (vagyon)őrzés.

Az erdészeti szakszemélyzet az erdőgazdálkodó alkalmazottja, illetékességi területe az erdőterület és az erdészeti magánút. Állami erdőterületen 100 %-os állami tulajdonban levő erdészeti zártkörű részvénytársaságok az erdőgazdálkodók. Az erdészeti szakszemélyzet tagja önkormányzat önálló alkalmazottja, vagy önkormányzati rendészeti szerv tagja is lehet. Az erdészeti szakszemélyzet tagja egyes rendészeti feladatokat is végző közfeladatot ellátó személy.

Az erdőőrzés alapvető törvényei és rendelete

2009. évi XXXVII. törvény az erdőről, az erdő védelméről és az erdőgazdálkodásról (98. és 100. §)

2012. évi CXX. törvény az egyes rendészeti feladatokat ellátó személyek tevékenységéről, valamint egyes törvényeknek az iskolakerülés elleni fellépést biztosító módosításáról

2012. évi II. törvény a szabálysértésekről, a szabálysértési eljárásról és a szabálysértési nyilvántartási rendszerről [helyszíni bírság kiszabása – 2.1. erdővédelmi szolgálat tagja: 177. § (1) a), 242. és 243. §]

71/2010. (V. 13.) FVM rendelet az erdészeti szakszemélyzet és a jogosult erdészeti szakszemélyzet nyilvántartásba vételének és nyilvántartásból való törlésének, továbbképzésének, szolgálati tevékenységének részletes szabályairól, valamint az erdészeti hatósági és igazgatási feladatokat ellátó személyek szolgálati tevékenységének egyes szabályairól

3. Vadászterületek, vadállomány és élőhelyének őrzése

[vadőrzés (vad = vadászható vadon élő állatok)]

3.1. Hivatásos vadász – szakszemélyzeti (vagyon)őrzés.

[3.2. Tájégségi fővadász – minisztériumi alkalmazásban álló szakember.]

[3.3. Vadászati hatósági feladatokat ellátó személy.]

Megjegyzés: a 3.2. és 3.3. alatti személyeket a 2012. évi CXX. törvény rendészeti feladatokat ellátó személyként nem tartalmazza.

A hivatásos vadász a vadászatra jogosult alkalmazottja, aki egyes rendészeti feladatokat is ellátó személyként büntetőjogi védelemben részesül. Illetékességi területe a vadászterület és a közforgalom elől elzárt magánút.

A vad és élőhelye őrzésének alapvető törvényei:

1996. évi LV. törvény a vad védelméről, a vadgazdálkodásról, valamint a vadászatról (50 – 55. §)

2012. évi CXX. törvény az egyes rendészeti feladatokat ellátó személyek tevékenységéről, valamint egyes törvényeknek az iskolakerülés elleni fellépést biztosító módosításáról

4. Halgazdálkodási vízterületek, halállomány és élőhelyének őrzése

[halőrzés, halászati őrzés]

4.1. Állami halőr – állami (igazgatási) őrzés.

4.2. Hivatásos halőr – szakszemélyzeti (vagyon-, vagy igazgatási) őrzés.

4.3. Társadalmi halőr – állampolgári (őrzési) közreműködés.

Az állami halőr országos illetékességgel járhat el. A hivatásos halőr a halgazdálkodásra jogosult, a halgazdálkodási hatóság vagy az önkormányzat alkalmazottja. Utóbbi esetben állhat önálló alkalmazásban vagy önkormányzati rendészeti szerv tagjaként is foglalkoztatható. Egyes rendészeti feladatokat ellátó személyként büntetőjogi védelemben részesül. Illetékességi területe a halgazdálkodási vízterület és partja. Hivatásos halőr feladataival mezei őrszolgálat is

megbízható. A társadalmi halórt a halgazdálkodási hatóság a halgazdálkodásra jogosult kérelmére bízta meg.

A halászati őrzés alapvető törvényei:

2013. évi CII. törvény a halgazdálkodásról és a hal védelméről
(56 – 57. §)

2012. évi CXX. törvény az egyes rendészeti feladatokat ellátó személyek tevékenységéről, valamint egyes törvényeknek az iskolakerülés elleni fellépést biztosító módosításáról

2012. évi II. törvény a szabálysértésekről, a szabálysértési eljárásról és a szabálysértési nyilvántartási rendszerről [helyszíni bírság kiszabása – 4.1. halászati őr: 177. § (1) a), 202., 202/A, 203., 215. és 245. § (1)]

Részben közreműködnek még a természet őrzésében a mezőőrök is. A mezei őrszolgálat a halászati őrzés feladataival is megbízható.

5. Mezei őrszolgálat, mezőőr [termőföldek őrzése]

A mezőőrt önkormányzat foglalkoztatja önálló alkalmazásban vagy önkormányzati rendészeti szerv tagjaként. A mezőőr egyes rendészeti feladatokat ellátó személyként büntetőjogi védelemben részesül. Illetékességi területe a települési önkormányzat közigazgatási területéhez tartozó termőföldekre terjed ki.

A mezei őrszolgálat alapvető törvényei:

1997. évi CLIX. törvény a fegyveres biztonsági őrségről, a természetvédelmi és a mezei őrszolgálatról – III. Fejezet

2012. évi CXX. törvény az egyes rendészeti feladatokat ellátó személyek tevékenységéről, valamint egyes törvényeknek az iskolakerülés elleni fellépést biztosító módosításáról

2012. évi II. törvény a szabálysértésekről, a szabálysértési eljárásról és a szabálysértési nyilvántartási rendszerről [helyszíni bírság kiszabása – 5. mezőőr: 177. § (1) a), 215., 241. és 245. § (1)]

IV. OSZTÁLYOZÁSOK A TERMÉSZETBEN

A VADON ÉLŐ ÁLLATFAJOK

OSZTÁLYOZÁSA A VÉDETTSÉG ÉS HASZNOSÍTHATÓSÁG SZERINT

1. KIEMELT TERMÉSZETVÉDELMI OLTALOM ALATT ÁLLÓ VADON ÉLŐ ÁLLATFAJOK

1.1. FOKOZOTTAN VÉDETT VADON ÉLŐ ÁLLATFAJOK

1.2. VÉDETT VADON ÉLŐ ÁLLATFAJOK

1.3. AZ EURÓPAI KÖZÖSSÉGBEN TERMÉSZETVÉDELMI SZEMPONTBÓL JELENTŐS VADON ÉLŐ ÁLLATFAJOK

2. ÁLTALÁNOS VÉDELEM ALATT ÁLLÓ VADON ÉLŐ ÁLLATFAJOK

2.1. VADÁSZHATÓ VADON ÉLŐ ÁLLATFAJOK = VAD

2.2. FOGHATÓ VADON ÉLŐ ÁLLATFAJOK: HAL, MÁS HASZNOS VÍZIÁLLATOK

2.3. NEM HASZNOSÍTHATÓ VADON ÉLŐ ÁLLATFAJOK

A VADON ÉLŐ (TERMŐ) NÖVÉNY- ÉS GOMBAFAJOK

OSZTÁLYOZÁSA A VÉDETTSÉG ÉS HASZNOSÍTHATÓSÁG SZERINT

1. KIEMELT TERMÉSZETVÉDELMI OLTALOM ALATT ÁLLÓ VADON ÉLŐ NÖVÉNY- ÉS GOMBAFAJOK

1.1. FOKOZOTTAN VÉDETT VADON ÉLŐ NÖVÉNYFAJOK

1.2. VÉDETT VADON ÉLŐ NÖVÉNY- ÉS GOMBAFAJOK

1.3. AZ EURÓPAI KÖZÖSSÉGBEN TERMÉSZETVÉDELMI SZEMPONTBÓL JELENTŐS VADON ÉLŐ NÖVÉNYFAJOK

2. ÁLTALÁNOS VÉDELEM ALATT ÁLLÓ VADON ÉLŐ NÖVÉNY- ÉS GOMBAFAJOK

2.1. HASZNOSÍTHATÓ VADON ÉLŐ NÖVÉNYEK (FÁK, CSERJÉK, VADGYÜMÖLCS, GYÓGYNÖVÉNYEK) ÉS EHEŐ GOMBÁK

2.2. NEM HASZNOSÍTHATÓ VADON ÉLŐ NÖVÉNY- ÉS GOMBAFAJOK

2.3. MÉRGEZŐ VADON ÉLŐ NÖVÉNY- ÉS GOMBAFAJOK

A BARLANGOK

OSZTÁLYOZÁSA A VÉDETTSÉG SZERINT

1. KIEMELT OLTALOM ALATT ÁLL VALAMENNYI BARLANG

1.1. FOKOZOTTAN VÉDETT BARLANGOK

1.2. EX LEGE VÉDETT BARLANGOK

A VADON ÉLŐ NÖVÉNY- ÉS ÁLLATFAJOK OSZTÁLYOZÁSA A HONOSSÁG SZERINT

1. ŐSHONOS FAJOK

- 1.1. ELTERJEDT ŐSHONOS FAJOK
- 1.2. VESZÉLYEZTETETT ŐSHONOS FAJOK
- 1.3. VISSZATELEPÜLŐ ŐSHONOS FAJOK
- 1.4. TÁJIDEGEN FAJOK *(őshonosak, de az adott természeti táj klimatikus, termőhelyi és élőhelyi viszonyai között természetes módon nem fordulnak elő)*

2. REJTETT HONOSSÁGÚ FAJOK

3. IDEGENHONOS FAJOK

3.1. a bekerülés módja szerint

- 3.1.1. BETELEPÍTETT IDEGENHONOS FAJOK
- 3.1.2. BEHURCOLT IDEGENHONOS FAJOK
- 3.1.3. SPONTÁN BENYOMULT IDEGENHONOS FAJOK

3.2. a terjedés szerint

- 3.2.1. ELSZIGETELT, NEM TERJEDŐ IDEGENHONOS FAJOK
- 3.2.2. POTENCIÁLISAN VESZÉLYT JELENTŐ IDEGENHONOS FAJOK
- 3.2.3. INTENZÍVEN TERJEDŐ IDEGENHONOS FAJOK: *inváziós özönfajok*

A TERMÉSZETI TERÜLETEK OSZTÁLYOZÁSA A VÉDETTSÉG SZERINT

1. ÁLTALÁNOS VÉDELEM ALATT ÁLLÓ TERMÉSZETI TERÜLETEK

2. KIEMELT OLTALOM ALATT ÁLLÓ TERMÉSZETI TERÜLETEK

2.1. FOKOZOTTAN VÉDETT TERMÉSZETI TERÜLETEK

- 2.1.1. EX LEGE FOKOZOTTAN VÉDETT TERMÉSZETI TERÜLETEK
- 2.1.2. EGYEDI JOGSZABÁLYAL FOKOZOTTAN VÉDETTÉ NYILVÁNÍTOTT TERMÉSZETI TERÜLETEK

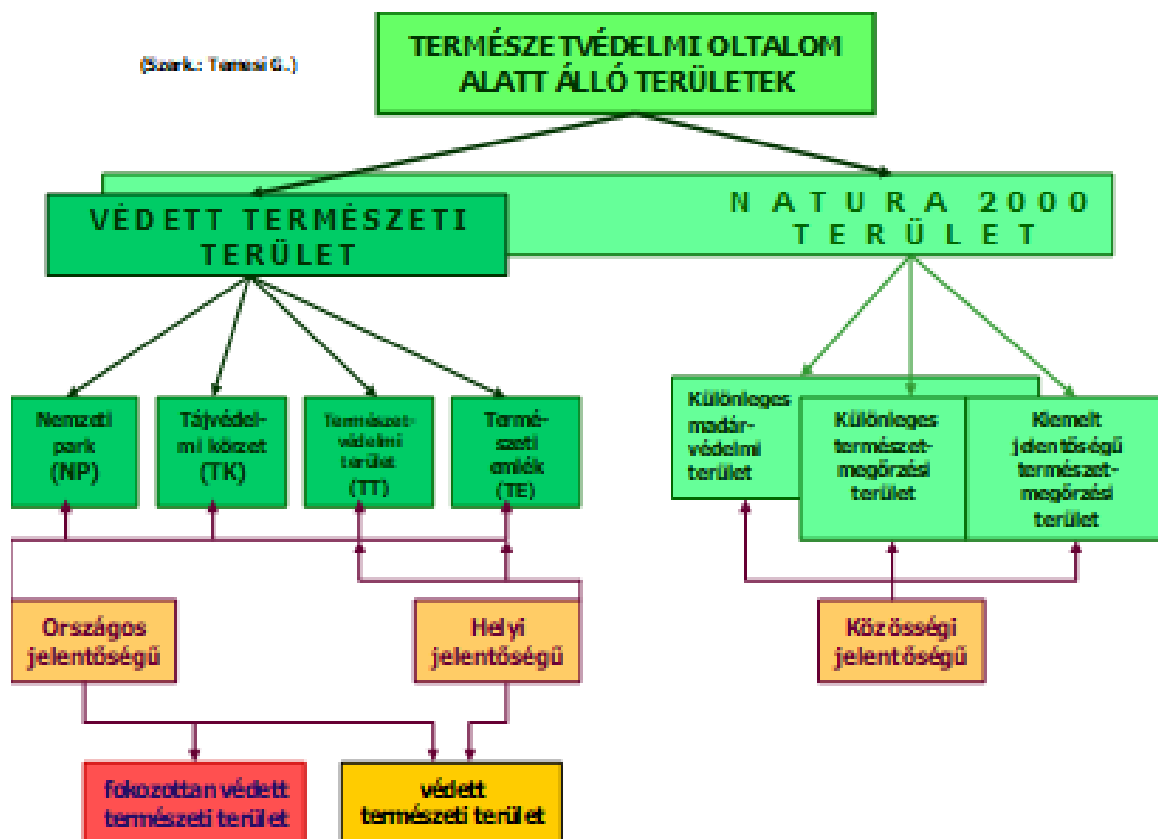
2.2. VÉDETT TERMÉSZETI TERÜLETEK

- 2.2.1. EX LEGE VÉDETT TERMÉSZETI TERÜLETEK
- 2.2.2. EGYEDI JOGSZABÁLYAL VÉDETTÉ NYILVÁNÍTOTT TERMÉSZETI TERÜLETEK: *országos jelentőségűek (NP, TK, TT, TE), helyi jelentőségűek (TT, TE)*

2.3. NATURA 2000 TERÜLETEK

- 2.3.1. MADÁRVÉDELMI TERÜLETEK
- 2.3.2. TERMÉSZETMEGŐRZÉSI TERÜLETEK
 - 2.3.2.1. KÜLÖNLEGES TERMÉSZETMEGŐRZÉSI TERÜLETEK
 - 2.3.2.2. KIEMELT JELENTŐSÉGŰ TERMÉSZETMEGŐRZÉSI TERÜLETEK

A természetvédelmi oltalom alatt álló területek alapkategóriái

1. táblázat: VÉDETT TERMÉSZETI TERÜLETEK ADATAI, 2018

M e g n e v e z é s e k		szám	összes terület (ezer ha)	ebből fok. védett (ezer ha)
Nemzeti park	NP	10	480,7	90,2
Tájvédelmi körzet	TK	39	336,9	35,0
Természetvédelmi terület	TT	172	31,4	2,0
Természeti emlék	TE	90	0,1	-
Összesen	-	311	849,1	127,2
Helyi jelentőségű védett természeti terület	TT, TE	1.805	42,7	-
Mindösszesen	-	2.116	891,8	127,2
Natura 2000 terület	-	525	1.995,0	-

Az 1. táblázatban foglalt adatok (szám és terület) nem tartalmazzák az egyedi jogszabállyal védetté nyilvánított területeken kívüli „ex lege” védett természeti területeket (láp és szikes tó – mint TT, valamint kunhalom, földvár, forrás és víznyelő – mint TE).

**2. táblázat: VÉDETT FAJOK SZÁMA
TERMÉSZETVÉDELMI ÉRTÉKEK SZERINT, 2019**

Pénzben kifejezett természetvédelmi érték (Ft/egyed)	Védett, fok.védett állatok (fajok száma)	Védett, fok.védett növények (fajok száma)	Védett gombák, zuzmók (fajok száma)
2.000	1	-	-
5.000	239	328	49
10.000	290	245	26
25.000	185	-	-
50.000	278	73	-
100.000	88	50	-
250.000	44	37	-
500.000	39	-	-
1.000.000	14	-	-
Fajok összes száma	1.178	733	75

Barna medve (*Ursus arctos*)
fokozottan védett, 250.000 Ft/egyed,
fotó: Rózsa Sándor

Imádkozó sáska (*Mantis religiosa*)
védett, 5.000 Ft/egyed,
fotó: dr. Temesi Géza

Vitézvirág (*Anacamptis pyramidalis*),
védett, 10.000 Ft/egyed,
fotó: Etter Dénes

Sápadt lednek (*Lathyrus pallescens*),
fok. védett, 250.000 Ft/egyed,
fotó: Nagy Károly Menyhért

Megjegyzés az 1. táblázathoz

A védett természeti területek több mint 90 %-a egyben Natura 2000 terület is, a Natura 2000 területeknek közel 40 %-a pedig védett természeti terület.

Megjegyzések a 2. táblázathoz

10.000 Ft/egyed természetvédelmi értékkel védettek még a lisztes berkenye közelrokon és átmeneti hibridogén eredetű állandósult kistaxonai és 42 taxon is.

A 13/2001. (V. 9.) KöM rendelet 1. számú mellékletében (fokozottan védett és védett növények között) nem szereplő, az Európai Közösségben természetvédelmi szempontból jelentős növényfajok körét a rendelet 7. számú melléklete tartalmazza, amelyek pénzben kifejezett természetvédelmi értéke egységesen 10.000Ft/egyed. Összesen 578 növényfajról van szó, amelyek közül hazánkban őshonos a hóvirág.

A 13/2001. (V. 9.) KöM rendelet 2. számú mellékletében (fokozottan védett és védett állatok között) nem szereplő, az Európai Közösségben természetvédelmi szempontból jelentős állatfajok körét a rendelet 8. számú melléklete tartalmazza, amelyek pénzben kifejezett természetvédelmi értéke egységesen 25.000 Ft/egyed. Összesen 700 állatfajról van szó, amelyek közül hazánkban őshonos vagy rendszeresen előfordul 47 faj, pl. házi veréb, seregély, mezei hörcsög, orvosi pióca, magyar nádaly stb. 6 fészéképítő hangyafaj védett fészkeit a rendelet 5. számú melléklete tartalmazza.

Védett fajok keresése

www.termeszetvedelem.hu honlapon: Védett természeti értékek – Védett és fokozottan védett növény- és állatfajok – Védett fajok keresője –

13/2001. (V. 9.) KöM rendelet a védett és a fokozottan védett növény- és állatfajokról, a fokozottan védett barlangok köréről, valamint az Európai Közösségben természetvédelmi szempontból jelentős növény- és állatfajok közzétételéről – 1., 2., 5., 7., 8. és 9. számú mellékletek.

Barlangok

Az 1996. évi LIII. törvény 23. § (2) és (3) a) pontja alapján a barlang a törvény erejénél fogva (ex lege) védett. A fokozottan védett barlangok körét a 13/2001. (V. 9.) KöM rendelet 6. számú melléklete tartalmazza.

Vadászható vadon élő állatfajok (3 – 4. táblázat)

A vad védelméről, a vadgazdálkodásról, valamint a vadásatról szóló 1996. évi LV. törvény (Vtv.) 1. § (2) bekezdésében foglaltak alapján a vadgazdálkodásért felelős miniszter a természetvédelemért felelős miniszterrel egyetértésben, rendeletben állapítja meg a nagyvadnak, illetve apróvadnak minősülő vadászható állatfajokat. A Vtv. végrehajtásának szabályairól szóló 79/2004. (V. 4.) FVM rendelet 1. § (1) bekezdése vadászható állatfajként 6 nagyvadfajt és 25 apróvadfajt nevesít, az apróvadfajok köréből 14 vadfajt hasznosnak, 11 vadfajt pedig egyéb apróvadfajnak minősítve. Az apróvadfajok közül 16 faj közösségi jelentőségű vadászható állatfaj.

A nagyvad és az apróvad vadászati idényeket (zöld mező), illetve vadászati tilalmi időket (piros mező) naptári évre szerkesztve a 3 – 4. táblázat szemlélteti. A vaddisznó egész éves vadászati idényén belül a vemhes koca február 1. és június 30. között kiemelt kíméletet érdemel. Vadaskertben – a vadászati hatósághoz történő előzetes bejelentést követően – lehetséges a vadászati idényeken kívüli vadászat is. Az erdei szalonka vadászati idény nélkül szerepel az apróvadfajok körében, de monitorozási célú lelövését és vadfajként történő szerepeltetését semmi nem indokolja.

Vaddisznólesen, fotó: Szoboszlai Lajos

Vaddisznó (*Sus scrofa*), egész évben vadászható nagyvad

3 – 4. táblázat: **VADÁSZATI IDÉNYEK - TILALMI IDŐK**

NAGYVAD-FAJOK	nem, korcsoport	I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.	VIII.	IX.	X.	XI.	XII.
Gímszarvas	érett bika												
	bika												
	tehén												
	ünő												
	borjú												
Dámszarvas	érett bika												
	bika												
	tehén												
	ünő												
	borjú												
Szikaszarvas	-												
Őz	bak												
	suta												
	gida												
Muflon	kos												
	juh												
	jerke												
	bárány												
Vaddisznó	-												

APRÓVADFAJOK		I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.	VIII.	IX.	X.	XI.	XII.
Mezei nyúl													
Üregi nyúl													
Fácán	kakas												
	tyúk												
Fogoly													
Nyári lúd													
Vetési lúd													
Nagy lilik													
Kanadai lúd													
Nílusi lúd													
Tőkés réce													
Szárcsa													
Örvös galamb													
Balkáni gerle													
Róka													
Aranysakál													
Nyest													
Pézsmapocok													
Nyestkutya													
Mosómedve													
Borz													
Házi görény													
Dolmányos varjú													
Szarka													
Szajkó													

Halfajok

Hazai vizeinkben mintegy 85 hal- és körszájú faj él, amelyek közül 24 faj védett, 9 faj fokozottan védett. A halgazdálkodás és a halvédelem egyes szabályainak megállapításáról szóló 133/2013. (XII. 29.) VM rendelet 8. melléklete 27 nem védett őshonos fajt, valamint a vizeinkben rendszeresen előforduló 23 idegenhonos fajt tartalmaz. Az őshonosak közül 3 faj nem fogható és 4 faj közösségi jelentőségű, az idegenhonos fajok közül pedig 7 faj inváziós. Az őshonos fogható halfajok fajlagos tilalmi idejét és a kifoghatóság korlátozásait a rendelet 9. melléklete szabályozza.

A nem védett őshonos halfajok fogási tilalmi idejét (piros mező) és a foghatóság időszakát (kék mező) az 5. táblázat szemlélteti.

**5. táblázat: NEM VÉDETT ŐSHONOS HALFAJOK -
FOGÁSI TILALMI IDŐK**

HALFAJOK	I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.	VIII.	IX.	X.	XI.	XII.
Csuka												
Balin												
Sügér												
Fogassüllő												
Kőszüllő												
Garda												
Domolykó												
Jászkeszeg												
Szilvaorrú keszeg												
Paduc												
Márna												
Ponty												
Compó												
Harcsa												
Sebes pisztráng												
Menyhal												
Kecsege												
Széles kárász												
Vágó durbincs												
Angolna												
Bodorka												
Bagolykeszeg												
Dévérkeszeg												
Karikakeszeg												
Lapos keszeg												
Vörösshártyás keszeg												
Szélhajtó kűsz												

J E G Y Z E T E K

